

Stiller-Luzsiczka Ágnes: Csupaki csónakok - részlet

P. Szabó Ernő

„Itt vannak a Luzsiczák!”

(Családi művészgenerációk – térben és időben)

Kezdetben voltak az Abakanok. Magdalena Abakanovicz ugyanis bizonyos műveit abakanoknak nevezte. A boldog emlékezetű Frank János erre az analógiára Móder Rezső XX. századvégi szobraira kitalált egy műfaj-meghatározást: móderek. Most pedig itt vannak a Luzsiczák. Mármint a Luzsiczka család tagjai, akiknek a műveit a Vízivárosi Galéria ki tudja hány éve futó kiállítás-sorozatában úgy mutatják be, mint egy II. kerületi művészcsalád alkotásait. A kréta körül azonban van egy kis hiba, hiszen az itt kiállítók többnyire nem a II. kerületben élnek, hanem a világ ki tudja, mely más pontjain – bár az igaz, hogy ezer

Luzsiczka Lajos: Dunakanyar

Luzsiczka Lajos: Tábor

szál köti őket a kerülethez. Már csak azért is, mert Luzsicza Lajos festőművész, akivel a kiállítók sora indul, nyolc évvel ezelőtt bekövetkezett halála előtt évtizedeken át élt a II. kerületben, előbb a Ribáry majd a Füge utcában, ahol nekem is volt alkalmam meglátogatni néhányszor. Az is igaz persze, hogy akárhányszor ott jártam, Lajos mindig terveket kovácsolt, s ezek a tervek hosszú autóutak során realizálódtak azután: hol Dunaszerdahelyre mentünk a kortárs magyar művészeti galéria ügyei miatt, hol az onnan nem messze fekvő Udvarra, ahol alapítványt tett tehetséges diákok támogatására, hol pedig Érsekújvárra, ahonnan származott, szintén valamilyen oktatási alapítvány, a Rákóczi Egyesület vagy az ottani Kassák Múzeum miatt. De az is igaz, hogy mindig visszatért ide, s igaz, hogy szorosan kötődik a kerülethez két gyermeke, Ágnes és Árpád és unokái, Attila és Fanni is – úgy tűnik mindenestre, hogy a Luzsiczák egyik alapjellemezője, hogy könnyen veszik a távolságokat, győzik le az országhatárokat, s ezzel együtt a kulturális, nyelvi különbségeket.

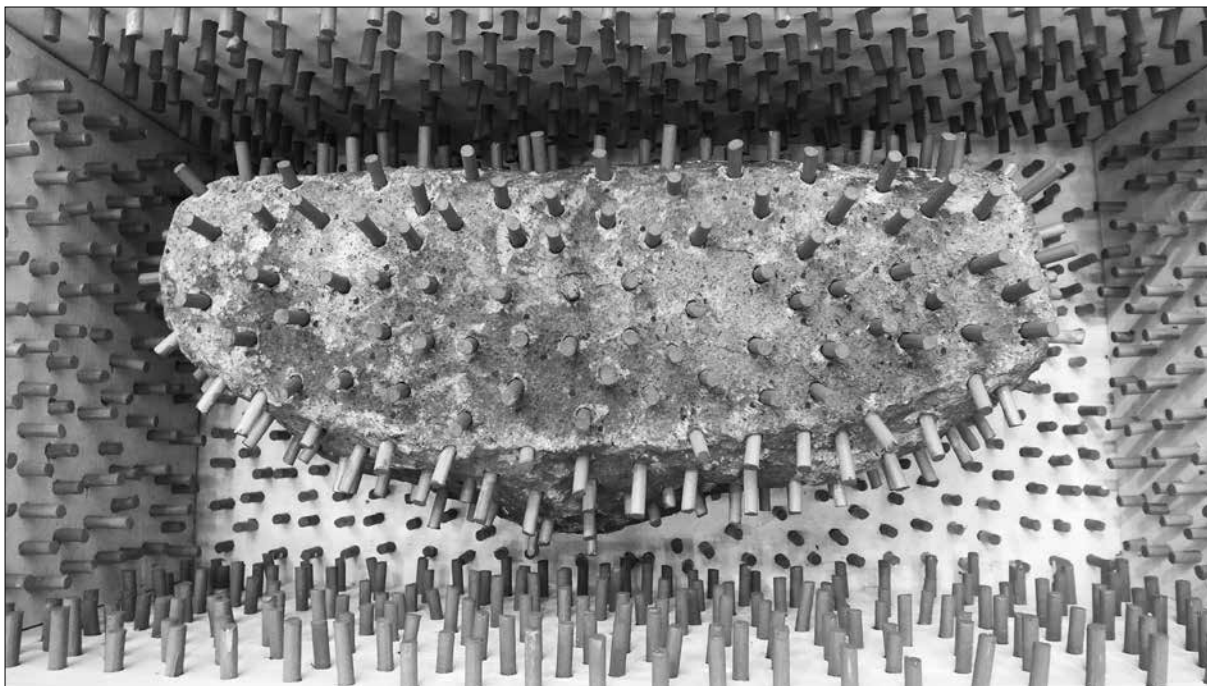
De ha már család, akkor még egy dologról kell szólni: öt művész mutatkozik ugyan be itt, de a tágabb értelemben vett családban további alkotókat találunk: Luzsicza Lajosné Jaszenovics Ágnes is képzőművészeti főiskolát végzett, Lajos a Felvidékről jött Budapestre, olykor, a határzár idején, a Dunát átúszva érkezett, Ágnes debreceni volt, nagy szerelem volt az övék a főiskolán. Niklas Stiller, a kiállító Ágnes férje, író. Ágnes gyermeke, Felhőjáró Baksa-Soós Attila, akinek másik nagyapja, Baksa-Soós László színész, rendező volt, nagy-nagybátyja, Baksa-Soós György szobrász, édesapja, Baksa-Soós János zenész, képzőművész, a legendás Kex Együttes tagja. A Luzsiczák tágabb értelemben véve tehát már-már a Lelkes-család dimenzióit közelítik, jóval maguk mögött hagyva a kerület legtöbb művészcsaládját, például a Breznayakat, a Gáborokat, de a kerületből kitekintve, az Erdély, a Sugár, a Roskó, a Böröcz

művészcsaládokat is. Ami pedig a történelmi magyar művészcsaládokat, a Györgyi-Giergleket, Stornókat, Ferenczyket illeti, nos, azt hiszem, a Luzsiczáknak velük szemben sem kell szégyenkezniük.

Luzsicza
Lajos:
Szemiozis

És egyébként sem. Ami például Luzsicza Lajost illeti, művészetszervezőként, művészetpedagógusként, festőművészként egyaránt jelentőset alkotott. Nemcsak általában volt sokoldalú, de festőként is, ahogyan a pályája különböző szakaszaiban született képek sora mutatja, sokféleképpen közeledett a motívumokhoz, változott stílusa, mondandójának megfelelően váltogatta eszközeit, anyagait is, méltó módon a magyar tájképfestészet gazdag hagyományaihoz. S ha már tradícióról van szó, emlétenünk kell a művész választott mesterét a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, Aba Novák Vilmost, aki – korai halála miatt – ugyan csak rövid ideig taníthatta, azonban a magyarság és európaiság, az egyetemes és a helyi értékek egységével kapcsolatban éppen olyan eligazító volt számára, mint a festői sűrítés, tömörítés, a kiemelés és az elhagyás művészetét, mesterfogásait illetően. Jól érzékelteti ezt a hatást Luzsicza Lajos egyik legismertebb műve, fia-

Luzsicza Árpád: Szórós kő

talkori, kalapos önarcképe, amelynek reprodukciója a művész életútját és munkásságát bemutató, Kajtán Endre szerkesztésében egy jó évtizede megjelent

Stiller-Luzsicza Ágnes: Visszatekintés

kötet borítójára is rákerült. Később is szívesen festett önarcképeket, azok azonban már az Aba-Novák képviselte római iskolás hagyományoktól való eltávolodást, a magyar posztimpresszionista hagyományt képviselő Gresham mesterek, mindenekelőtt talán Bernáth Aurél hatását éreztetik. A hatvanas években készült műveknél egyre inkább újra a szerkezetesség, a részletek nagyvonalú elhagyása jellemzi a műveket, a látvány egészének a megragadására való törekvés. Azután a fokozatos kiszíneződés, a dekoratív részletek dominanciája, a nagy egészből a lényeges vagy inkább a személyes mondanót hordozó elemek kiemelése. Az egyik oldalon a táj karakterét megragadó, tömör kompozíciók születtek így, a másikon olyan, a teljes absztrakcióhoz való eljutás lehetőségét sugalló alkotások, mint a kilencvenes évek elején a *Jelek és kapcsolódások*, a *Szent Gellért*, a *Szemiózis*. A kiállítás különleges értékei az élmény frissességét őrző tátrai, dunakanyari gouache-ok, a letisztultság, az elhagyás, tömörítés jellemzi a képeket, ahogyan

az egyik utolsó Luzsicza-festményt, az *Őnarcképet* is, amelyen több éven keresztül dolgozott. Erős zöldjei, sárgái mintha a fiatal, energiától duzzadó művészt idéznék meg, valahol, valamikor az *Ifjúságom, Érsekújvár* időszakában, valahol ott, ahol a Garam a Dunába torkollik.

Két gyermeke, Ágnes és Árpád művei eltérő szemléletmódokat képviselnek, de éppenséggel nem kioltják, hanem erősítik egymás hatását. Jelzik, hogy a közös gyökerek, szellemi indíttatás – az édesapa hatása – ellenére szuverén világok formálódtak a testvérek különböző országokban lévő műtermeiben. Luzsicza Árpád, aki 1977-1982 között a prágai Képzőművészeti Akadémián tanult, Budapesten, Ápokán és Óbudaváron él, Stiller-Luzsicza Ágnes, aki olyan jelentős mestereknél tanult, mint Josef Beuys és Gerhard Richter, s aki nem mellesleg éveken át szakácskodott az egyik híres akadémiai kocsmában, Düsseldorfban és az utóbbi években Rábasebesen felépített műtermében dolgozik. A néhány motívumból – arc, csónak, ház – épülő, az eszközök minimumára támaszkodó festmények olykor naplószerűen sorolják egymás mellé az emlékek, egy sajátos időutazás világából származó képeket, mintegy újraélve azt az élményt, amely az ember és a külvilág, a jól ismert dolgok közötti kapcsolat megszakadásából, majd újraformálódásából fakad. Luzsicza Árpád alkotásai, az *Aktok*, a *Párban*, az *Asztal*, a *Szörös kő*, a *Tüskék* viszont az élmény folyamatosságáról, egyben az élményt adó humor, irónia fontosságáról beszélnek, munkáinak játékosága, dekorativitása, felszabadultsága mintha csak a XX. századi cseh irodalom nálunk is jól ismert alkotásaihoz kapcsolódna.

Ahogy az *Élet út*, a *Visszatekintés* mutatja, az emlékek, a gyermekkori élmények, a később megélt események, sorstörédek válnak jelen idejűvé Ágnes festményein, kerülnek a középpontba, a nézővel közvetlen kapcsolatba a léptékváltás miatt, mint a *Nagyítás* sorozatban, vonják be saját körükbe, egy olyan

világba, amelyet egyszerre jellemez a bensőségesség, a líra és a távolságtartó irónia. Műveiben egészen személyes motívumok is megjelennek, a gyermekkori tárgyai, régi kirándulások emlékképei, megfelelő eligazítás híján azonban a képek nézője mit sem tud a motívumok eredetéről, csak annyit sejt, hogy azok ma is igen fontosak a festő számára.

Luzsicza Árpád rajzait, nyomatait néhány évvel korábban Hasek hőséhez, Svejek alakjához kötöttem – már csak a grafikákon újra és újra visszatérő kutya-motívum miatt is –, bárhogy változzanak a körülmények, alakuljon át a többi motívum a grafikákon megjelenő derék négy lábúak körül, ők láthatóan éppen olyan ártatlan lélekkel, céltudatosan masíroztak előre, ahogyan a derék katona lépdelt a legközelebbi prágai söröző felé. Nos, a mostani műveken sem négy lábú, sem derék katona nem látható, a rajzon megjelenő pontrendszer is kilépett a térbe, hogy sík-plasztikává vagy plasztikus képpé váljon az alkotás, a kis facsapok rasztere azonban a korábbi munkák könnyedségét, jelen idejűségét idézi. Ha Ágnesnél jelen idejűvé válik a múlt, Árpádnál folyamatossá lesz a jelen idő.

Luzsicza Fanni: Elmetzések sorozatból (fotó)

Baksa-Soós Attila: Oooh Baby, Baby, Baby

És még itt van Attila és Fanni! Előbbi író, költő, performer, zenész, építész, kamarai tag egyfelől, felhőjáró másfelől. Több együttes alapító tagja, énekes, a kétkötetes *Rocklitera* szerzője, már régen nem ígéret, hanem nemzedékének elismert képviselője. Egy korábbi e-mailben azt ígérte: „terveim szerint egy grafikát fogok kiállítani, melyben elegyítem írásaimat, könyveimet a rajzaimmal”. Ehhez képest egy assemblage-t látunk tőle, az *Oooh baby, baby, baby*-t, egy olyan művet, amelyben a banális tárgyak elegyednek a költőiséggel, a szerialitás a megismételhetetlenül egyedivel, az itt és most létező a bárhol és bármikor igazzal. Attila valóban nem ismer határokat, ahogyan a művön olvasható, a híres 66-os útra utaló címke mondja, igazi Road Adventure az övé, és ezzel az őt megelőző Luzsicza-generációk igazi

örököse. És ha már generációk és örökség, akkor érdemes elmélyedni a legfiatalabb kiállító, Fanni megrendezett és mégis nagyon is valóságos jeleneteket mutató képeiben. *Elmetszések*, mondja a cím, s a képek valóban családtagok közötti kapcsolatokat, kötelékeket mutatnak be, vagy azok elszakadását, elmetszését, az egymásra találás és a magukra maradás lehetőségén meditálnak, férjről és feleségről, szülőkről és gyerekekről, a búcsúról és az elindulásról szólnak. Figyelemre méltó mű az *Elmetszések*, mely Fanni egyetemi felvételi portfóliójának a része volt. Ő ugyanis még csak elsőéves a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen, de úgy látszik, máris megmutatja oroszlánkörmeit. Ez azonban egy Luzsiczától el is várható.